

Tiesos liudijimas – pedagoginės veiklos pamatas

Elvyda Martišauskienė

Profesorė habilituota socialinių mokslų
(edukologijos) daktarė
Vilniaus pedagoginio universiteto
Edukologijos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Tel. 279 00 42

Straipsnyje aptariama pedagoginė veikla kaip daugiabriaunis fenomenas, kurio svarbu išvelgti pamatus. Pastarieji siejami su būties tiesos pažinimu, pedagoginėje veikloje reiškiamu: a) empirine, mokslo ir tikėjimo tiesa apie pasaulį; b) tiesa apie žmogaus sandarą ir jo galimybes pažinti pasaulį; c) tiesos liudijimu apie pasaulį ir žmogų. Pateikiama paauglių požiūrių į pedagogus analizė, atskleidžianti realią pedagogų tiesos raišką šiuolaikinėje mokykloje.

Pagrindiniai žodžiai: pedagoginė veikla, mokslo ir tikėjimo tiesa, tiesos liudijimas.

Įvadas

Profesijų aukcione, kaip rodo stojamieji egzaminai, pedagogui tenka kukli vieta. Nepaisant to, vargu ar galima pervertinti šios profesijos svarbą žmogaus gyvenime, nes ji ne tik visuotinė, bet ir skirta ugdyti žmogų, todėl siekia žmogiškosios būties ištakas. Iš čia jos išskirtinumas, bet kartu kyla gausybė problemų, nes nėra atsakymo, kas yra žmogiškosios būties esmė, tai yra kuo žmogus skiriasi nuo kitų gyvų būtybių, kas lemia jo egzistencijos, ypač raidos, ypatumus, kaip galima daryti jiems įtaką ir t. t. Ieškant atsakymo į tokius klausimus, pedagogams tenka remtis filosofų ir teologų mintimis, o jos gana skirtingai žvelgia į žmogaus prigimtį, suponuodamos ir skirtingus ugdymo metodus.

Kita vertus, pedagoginė veikla visada atliepia visuomenės ir tėvų reikalavimus, keliamus ugdymui, mokytojams, taip pat turimas ugdymo priemones. Kitaip tariant, ankstesnės ugdytojų kartos, visuomenės ir kultūros raida, ekonomikos lygis savitai modeliuoja edukacines strategijas, bet dažniausiai kreipia jas tik į aktualiausių poreikių tenkinimą, laikmečio iššūkius, nesirūpinant jų ryšiu su žmogaus būtimi. Tada dažniausiai neįžvelgiama visą pedagoginę veiklą vienijančių saitų, o tenkinamasi tik kai kurių apraiškų išryškiniu (Aukštkalnytė, Bulajeva, Kavaliauskienė, Malinauskas, Stančikaitė, Tamošiūnas, ir kt.). Pedagoginio vyksmo teoretikai (Jensen, Arends, Stoll, Fink, Gage, Berliner, Černius ir kt.) siūlo daugybę patarimų, kaip pedagogams reikėtų organizuoti atskirus ugdymo proceso komponentus ar

kurti strategijas, neatskleidžiant jų taikymo bendrų žmogiškųjų pamatų, ar seniai žinomų metodų nauji variantai pristatomi kaip laikmečio naujovės, ne visada laiduojančios numatomą rezultatą.

Keičiantis ugdymo paradigmai, plečiasi ir pedagoginės veiklos horizontas. Todėl pasitinkant reliatyvizmo bangos iššūkius aktualu įsigilinti, kokia pedagoginio darbo esmė.

Šio straipsnio **tikslas** – išryškinti daugia-briaunės pedagoginės veiklos esminį komponentą.

Uždaviniai: a) atskleisti tiesos paradigmos vietą pedagoginiame procese; b) nustatyti jos poveikį šių laikų paaugliams.

Tyrimo metodai ir organizavimas

Tyrimė taikyta:

- a) mokslinės minties apie žmogaus esmę ir ugdymo (-si) galimybes analitinė analizė;
- b) nebaigtų sakinių metodas, padedantis atskleisti, kokius vaidmenis bei ypatumus mokiniai skiria pedagogams;
- c) klausimai, padedantys išryškinti išgyvenimus, kylančius dėl bendravimo su pedagogais;
- d) statistiniai metodai (aprašomoji statistika, chi kvadrato kriterijus).

Ištirta 1257 įvairių mokyklų tipų VII–IX klasių mokiniai.

Tiesos paradigma – pedagoginę veiklą vienijanti gija

Pedagogo profesijos ištakų reikėtų ieškoti žmogaus troškime pažinti pasaulį ir save. Tiksliau tariant, užtektų nurodyti tik pirmąjį sandą, nes kiekvienas „Aš“ kartu yra pasaulio dalis, per kurios prizmę lūžta visas pažįstamas pasaulis, ryškindamas pažįstančiojo egzistencijos gali-

mybes ir ribas, kai „žmonės ima suprasti, kaip jie įgyja žinių ir supranta turį poreikį pažinti ir suprasti dar daugiau. Čia, edukologo P. Freire'o nuomone, slypi ugdymo, kuris yra pažinimas, jėga“ (2000, p. 291).

Esmingiausias pažinimo požymis yra jo ryšys su *tiesa* (Wojtyła, Šalkauskis, Jovaiša ir kt.). Tokiu būdu tiesa tampa pamatine ugdymo gėrybe, implikuojančia pažįstamų reiškinų atitikimą tikrovei. Būtent tiesa yra tas Gordijo mazgas, kurį tenka pedagogui pačiam „išnariuoti“ ir padėti tai daryti kitiems. Atsižvelgiant į tai, kiek jam pavyksta artėti prie tiesos, susiformuoja atitinkami pedagoginiai vaidmenys, modeliuojami veiklos tikslai ir strategijos, o edukologinių problemų kyla dėl kelių priežasčių. *Visų pirma* pažįstant pasaulį reikia gebėti žvelgti į jį kaip į vientisą fenomeną, suprasti būties tiesą, tai yra suprasti pasaulio sąrangą, genezę, savo buvimo jame esmę ir prasmę, apimti pasaulį kaip gamtinę ir antgamtinę visumą. Tada, edukologo L. Jovaišos žodžiais, „gamtos, tautos, visuomenės ir žmogaus gyvenimo filosofija yra pedagogo kasdienis mąstymo objektas“ (2001, p. 61), padedantis sujungti empirines patirtis, mokslo ir religijos tiesas. Jų įžvalgos esti ypač svarios, nes tik kartu gali atskleisti pasaulio materialinę ir dvasinę būties, gamtinės ir antgamtinės tikrovės vienumą. Pasak filosofo J. Grigo, „dvi vyraujančios disciplinos, ieškančios tiesos apie žmonijos esmę, yra mokslas ir religija. Žmonių pastangomis kartą jos buvo sujungtos, tačiau humanitarų įstaigose dabar vyrauja postmodernistai, kuriems nieko nėra tikra – nėra absoliučios tiesos, tik konstruktyvizmas, vadovaujamas kultūrinio determinizmo“ (Grigas, 2004, p. 39). O A. Einšteino nuomone, „mokslas be tikėjimo yra luošas, religija be mokslo – akla“ (ten pat, p. 39). Pedagogas M. Fullan teigė, kad „šalia religijos mokymas turi didžiausią gyvenimo prasmę“, o „švietimo paskirtis yra ieškoti pasaulinio su-

pratimo ir gilesnių, sudėtingesnių ryšių bei tarpusavio priklausomybės“ (1998, p. 191). Taigi tiek dabarties pedagogai (Jovaiša, Aramavičiūtė, Dzenuškaitė, Jakavičius, Amonašvilis ir kt.), tiek jų iškiliausi pirmtakai (Komenskis, Pestalocis, Dystervėgas, Tolstojus, Ušinskis, Försteris, Šalkauskis, Maceina, Šerkšnas, Pečkauskaitė ir kt.) į kasdienius pažįstamos tikrovės reiškinius skatina žvelgti kaip į visumos konkretinimą, kuris šitaip tampa tiesa, sulydancia mokslą ir tikėjimą.

Antra, dar daugiau pedagoginių problemų kyla tada, kai ryškinamas žmogaus kontūras. Jei pasaulio vientisumo neįžvelgiama, tai trukdo giliau įprasminti / perprasti pažįstamą tikrovę, kreipia tik į jos atskirų komponentų supratimą ir siejimą su konkrečiais poreikiais ar įgeidžiais, tai tiesos nesupratimas apie žmogaus būtį gali turėti lemtingų padarinių mokinio ir mokytojo dabarčiai ir ateičiai, nes visą ugdymo procesą lemia žmogui priskiriamos galios.

Laikant žmogų asmeniu, tenka priimti trimatę jo struktūrą – kūną, psichiką ir dvasią. Būtent pastaroji lemia žmogaus asmens rangą, nes, pasak J. Ratzingerio, „dvasia nėra kažkas neapibrėžta, kur ji realiai egzistuoja, ten ji pasirodo kaip individualybė, kaip asmuo“ (1991, p. 198). Dvasinių galių dėka žmogus įgyja vidaus pasaulį ir gali kaip Aš reikšti santykius su visu išoriniu pasauliu, transcenduoti laiką ir erdvę, valdyti savo psichines ir fizines galias, kitaip tariant, būti savo galių šeimininku ir kurti save įgyvendinant dvasinių galių subordinuojančią funkciją. Iš čia kyla svarbiausioji pedagogikos taisyklė, kad tik pats žmogus gali save iš esmės keisti ir taip įkūnyti laisvą prigimtį, determinuojamą priklausomybe nuo tiesos, K. Wojtyłos žodžiais, „kuri įrašyta asmens dvasinėje prigimtyje“ (1997, p. 208). Tačiau tai potencinė galimybė. Kad ji būtų realizuota, reikia ugdymo. Jo sėkmę lemia ugdytojo ir ugdytinio sąveika, dvasinis ryšys, nesavanaudiška

meilė, kuri pažadina ugdytinio norą telkti savo galias kilniems tikslams pasiekti. Tai tik viena tiesos apie žmogų pusė, atskleidžianti esminį pedagoginės sąveikos principą. Jis pedagogams nekelia didesnių problemų, jei mokinio dvasinė branda atitinka jo amžių, jis geba adekvačiai kurti santykius su kitais ir savimi, pajėgia valdyti savo norus ir galias. Tačiau dažnai būna ir kitaip. Tada pedagogui tenka užuot smerkus mokinį suprasti, kad jis nekaltas, jog jo neugdė artimieji ar net pedagogai. Atvirkščiai, vertėtų vadovautis tiesa, kad tik meilė gali padėti mokiniui keistis. E. Fromas teigia, kad meilė susijusi su rūpinimusi kitais, pagarba jiems ir atsakomybe, dvasinės vienybės išgyvenimu, atveriančiais dvasinei sąveikai ir labiausiai užsklęstą vidaus pasaulį. Edukologas L. Jovaiša mano, jog „pedagogo atsivėrimas ugdytinui yra ne koks nors savo sielos gelmių ar paslapčių atskleidimas ar profaniškos meilės pareiškimas, o darbai vaiko rytdienai“ (2005, p. 48), Vabalas-Gudaitis pedagoginę sąveiką taip pat siejo su meile rytdienai ir t. t. Taigi tokia pedagoginio santykio, grindžiamo laisva mokinio ir mokytojo sąveika, reiškiamą pedagogine meile, tiesa.

Ji turi ir specifinių aspektų. Pedagoginį santykį lengvina mokinių gebėjimas atsakyti į dalykinius mokytojo klausimus, jis glaudžiai susijęs ne tik su įgimtomis psichinėmis savybėmis, bet ir su mokinio gebėjimu jas valdyti, jomis naudotis bei jas tobulinti. Todėl taip pat nedaug priklauso nuo mokinio, o lemia jo mokymosi rezultatus, kurie vertinami remiantis tam tikrais standartais. Susidaro itin palankios aplinkybės pedagogams ignoruoti teiginius apie mokinio galias bei jų lavinimą, o įgyvendinamą neteislingumą „pridengti“ valstybinių standartų tam tikrais reikalavimais dar priduriant, kad visi mokiniai mokomi vienodai. Bet juk čia ir glūdi netiesos šaknis, nes kiekvienas mokinytis yra kitoks. Sunku įsivaizduoti kitą

žmonių veiklos sritį, kurioje neteisingumas būtų taip toleruojamas. Net jeigu pedagogai ir tėvai nemenkina vaiko už jo neaukštus pasiekimus mokykloje, pats mokinys mato, kad jo pasiekimai yra žemesni nei kitų. Tai daro poveikį ugdytinio savivertei, orumui ir santykiams su aplinkiniais. Vilčių teikia pastarųjų metų švietimo politikos poslinkiai mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo srityje, kurie turėtų lengvinti pedagogų tiesos ieškojimą mokiniams akivaizdžiausioje srityje – mokymosi rezultatų vertinime, bet jie vis tiek bus grindžiami pedagogo tiesos samprata apie žmogų ir pasaulį.

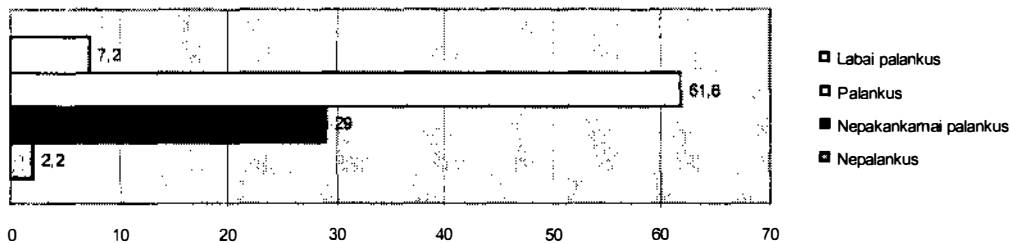
Trečia, giliausias pedagogo sąlytis su tiesa randasi per jo paties meilę tiesai. Jos turinį L. Jovaiša sieja su visu pasauliu, išskirdamas gamtos, Dievo, žmonių santykių, doros, grožio, teisingumo, visuomenės, tautos, grupės, asmens tiesą (2005, p. 108). Tiksliau sakant, tai atžvilgiai, kuriais asmuo reiškia aukščiausią teigiamą santykį su visa būtimi. Jis grindžiamas ne tik žinojimu apie minėtų dalykų atitiktį tikrovei, bet ir šio santykio išgyvenimu, tai yra sąsaja su savuoju Aš. Tada visu gyvenimu, visais santykiais liudijama (tvirtinama, rodoma) tiesa, nepriklausomai nuo išorinių aplinkybių, o asmuo tampa laisvas, taip pat nepriklausomas nuo aplinkybių ir pasiekia žmogiškosios būties pilnatvę („ir tiesa jus padarys laisvus“, Jn 8,32). Toks pedagogas tampa kitu asmeniu, kuris ne tik tobulai parodo tiesą apie pasaulį, bet ir ją spinduliuoja kiekvienu santykiu, atskleisdamas jos įvairialypį spindėjimą, pranokstantį dėstomo dalyko rėmus, bet neperšamą mokiniams. Galima manyti, kad pastarasis pedagoginės veiklos atžvilgis yra svarbesnis, nes žadina pačių mokinių norą telkti savo galias ieškoti tiesos, nebijant tiesioginio ar netiesioginio pažeminimo, kai kiekvienas gali rasti tiesos orientyrus, suponuojančius jų laisvės, o kartu ir žmoniškumo pamatus. „Toks pažinimas – tai išgyvenimas, o kartu ir tikėjimas tiesa, kuri jau-

čiama, suprantama ir realizuojama darbais“ (Jovaiša, 1997, p. 195), kartu pasiekiant aukščiausių mokymo (-si) rezultatų. Taigi ne tiesos apie pasaulį žinojimas, ne jos skelbimas (nors ir jie yra reikšmingi, nes sudaro prielaidas tiesos įkūnijimui), tampa esminiu pedagoginės sąveikos komponentu, o tiesos liudijimas, nes jis plačiausiai atveria duris asmeniškam santykiui, sudaro sąlygas mokiniams savarankiškai apsispręsti už tiesos įgyvendinimą, pažįstamą tikrovę persmelkiant ne pedagogų nurodytais, bet jų pažadintais būties matais, randamais savyje. Mokiniai tarsi susitapatina su mokytoju, per jį atrasdami savo dvasinę gelmę, įgalinančią į pažįstamą tikrovę žvelgti jungiant mokslo ir tikėjimo, doros bei grožio metmenis ir taip liudyti savo tiesą apie pasaulį. Be to, išlieka noras pažinti pasaulį. Kaip rodo T. Parsons tyrimai (žr. Marcel Pastik, 1998, p. 260), mokiniai, kurie susitapatina su mokytoju, baigę mokyklą tęsia studijas aukštojoje mokykloje. Tačiau tie, kurie buvo linkę susitapatinti su savo bendraamžiais, vėliau atsisakė tęsti mokslus.

Tad galima teigti, kad tiesos paradigma įvairiapusiškai susijusi su pedagogine veikla, o giliausią raišką pasiekia tiesos liudijimu, kai susilieja pedagoginis darbas ir gyvenimas, o būties tiesa skleidžiasi tiesos (empirinės, mokslo ir tikėjimo), gėrio, grožio parametrais, persmelkdama ir įprasmindama kasdienius santykius. Įdomu nustatyti, kaip dabarties pedagogams sekasi tai daryti.

Dabarties pedagogų tiesos liudijimo atšvaitai paauglių akimis

Tyrimas grindžiamas prielaida, kad paaugliai gebės išvelgti, ar pedagogai remiasi tik mokslo tiesų perteikimu, ar liudija tiesą, pranoktančią dėstomo dalyko rėmus ir išsiliejančią teigiamais asmeniniais santykiais su mokiniais. Taikant nebaigtų sakinių metodą, vertinimo



1 pav. Paauglių požiūrio į mokytojus skirstinys

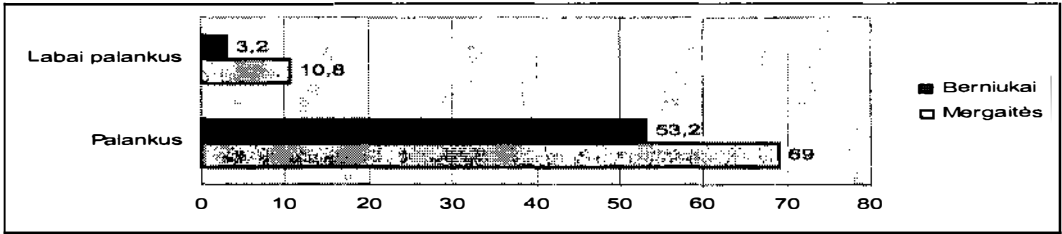
kriterijumi laikytas požiūris, grindžiamas humaniškumu, palankumas. Išskirti 4 lygiai. *Labai palankus* – pedagogai laikomi bendravimo partneriais, iškeliami jų asmenybinė kompetencija, ypač jautrumas, atsakingumas, pagarbumas ir kita. Taip pat labai palankiai vertinami jų darbai, tikima, kad ateityje dar geriau seks juos atlikti. *Palankus* – daug dėmesio kreipiamą į dalykinę kompetenciją (gerą dalyko išmanymą ir įdomų pateikimą, pastangas išmokyti, objektyvų rezultatų vertinimą ir pan.), bet kartu pastebimas ir pedagogų gebėjimas suprasti ir gerbti paauglius, juos paskatinti ir jais pasitikėti. Tačiau ne visai teigiamai vertinami pedagogų atliekami darbai. *Nepakankamai palankus* – vyrauja indiferentiškas arba neapibrėžtas požiūris į pedagogą, keliamos neigiamos dalies pedagogų savybės, ryškėja konformistiniai lūkesčiai. *Nepalankus* – ne tik nurodomos neigiamos pedagogų asmenybės savybės, reiškiamas nepasitenkinimas jų veikla, bet ir jaučiamas atviras priešiškas, neapykanta, nuoskauda ir pan. (1 pav.)

Matyti, kad pedagogų tiesos liudijimas sužadina tik nedaugelio (7,2 proc.) paauglių asmeninius santykius su mokytojais, visų pirma pabrėžiant įvairiapusių humaniškumą. Daugiausia paaugliai palankiai vertina mokytojus už jų dalykinę kompetenciją: profesionalumą, reiklumą, griežtumą, bet jau nekalbama apie as-

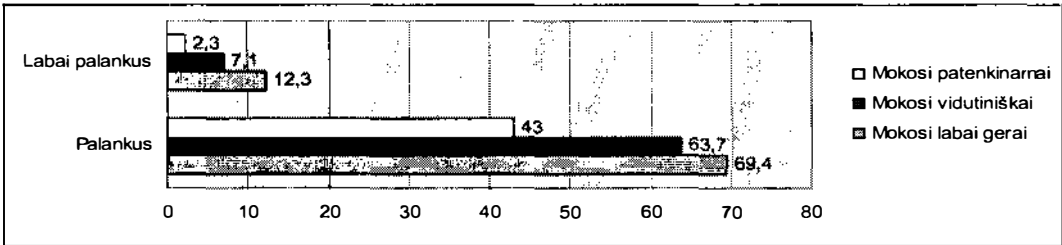
meninį santykį su jais, tik kai kurie išsitaria, kad norėtų būti geresni už savo mokytojus. Tačiau vos ne trečdalis (29 proc.) paauglių požiūrių skalė labai įvairi. Pabrėžiami nehumaniški mokytojų poelgiai, ypač neteisingumas, kai vertinamos ne žinios, o vaiko, kaip asmens, ypatybės (pvz., žalingi įpročiai ir kt.). Palankiai žiūrima į doroviškai indiferentiškus ar konformistinius mokytojų sprendimus, o svarbiausiais pedagogų vertinimo matais tampa linksnumas, modernumas, išorinis grožis, nuolaidžiavimas, gerų pažymių rašymas, namų darbų neskyrimas ir pan. Tokie mokytojo bruožai susiję su paauglių ateities vizija. Gana nedaug (2,2 proc.) mokinių reiškia nepalankų, neigiamą požiūrį į pedagogus ir kaip į asmenis (nervingi, nenuoširdūs, konfliktiški, sadistai ir pan.) ir kaip į mokytojus (rašo prastus pažymius, blogai moko, yra senamadiški). Šių paauglių ateities vizija taip pat susijusi su prievarta, jėga.

Statistiniais tyrimo metodais nustatyta, kad mergaitės daug palankiau nei berniukai ($\pm 2 = 96,041$, $p < 0,000$) vertina savo santykius su mokytojais (2 pav.).

Specialiai netyrus tokio reiškinio priežasčių, galima manyti, kad jį lemia didesnis mergaičių komunikabilumas ir stropumas. Tai liudija ir statistiškai reikšmingi skirtumai tarp paauglių požiūrio į pedagogus ir jų pažangumo ($\pm 2 = 56,636$, $p < 0,000$) (3 pav.).



2 pav. Labai palankių ir palankių paauglių santykių su mokytojais skirstinys pagal lytį



3 pav. Labai palankių ir palankių paauglių santykių su mokytojais skirstinys pagal pažangumą

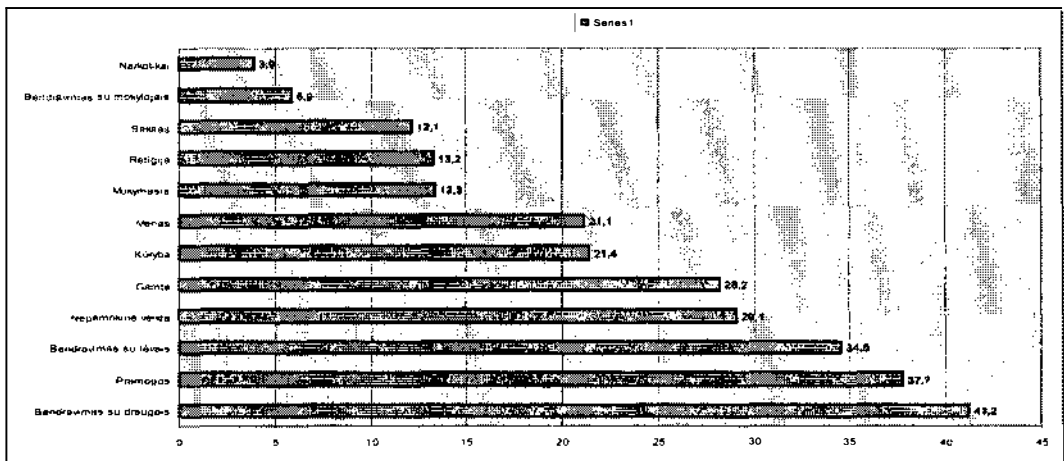
Tikėtina, kad labai palankius santykius su pedagogais lėmė ne tiek gilesnis pedagogų atsivėrimas tiesai, kiek aukštesni mokinių dalykiniai gebėjimai. Žinoma, kad jei mokiniams pasiseka suprasti dėstomą medžiagą (apimti teikiamą reiškinį, išvelgti tiesą apie jį), patiriamas pasitenkinimas, randasi žmogiškojo orumo pojūtis, pakilumas, kuriuo norima dalytis su kitais, taip inicijuojant ir jų atsivėrimą, geranoriškumą. Tyrimo duomenys rodo, kad labai mažai (2,3 proc.) respondentų, kurie mokosi patenkinamai, tai išgyvena. O labai gerai besimokančiųjų – 12,3 proc. Daug mažiau mokymosi pažangumą lemia dalykiniai santykiai (šiuo tyrimu išreiškia palankus požiūris į pedagogą) su mokytojais, nors skirtumai taip pat reikšmingi.

Šių duomenų patikimumą rodo ir paauglių požiūris į dalykus, kurie jiems dažniausiai teikia džiaugsmą. Jo šaknys visada siekia asmens vidinius klodus. „Aš“ dvasinę gelmę ir betarpiškiausiai ją objektyvina. Todėl išgyvenimai la-

biausiai priartina prie tiesos, kuria asmuo vadovaujasi, net jeigu ji yra negiliai išsąmoninta ar sąmoningai slepiama. 4 pav. teikiami paauglių stabilus džiaugsmo šaltiniai.

Matyti, kad bendravimas su mokytojais paauglių santykių kontekstu teikia jiems labai mažai džiaugsmo. Be to, duomenys artimi labai palankiems, reiškiantiems asmenybinį santykį, paauglių požiūriams į pedagogus. Todėl tikėtina, kad spinduliuojama pedagogų tiesa sušildo dar nedaug paauglių, bet vis dėlto skleidžiasi įvairiose situacijose.

Suprantama, pedagogų tiesos liudijimą lemia daug istorinių, politinių, socialinių veiksnių, trukdančių savo gyvenimą grįsti vidinės, prigimtinės tiesos matais, kurie išlaisvintų nuo globalaus pragmatizmo, konstruktyvizmo, reliatyvizmo ir panašių antplūdžių įtakos. Tačiau teisingo kelio žinojimas – svarbi prielaida rasti tiesą, o pedagogo tiesos liudijimas yra pakankamas ir neprieštaringas pamatas šiame kelyje.



4 pav. Paauglių stabilaus džiaugsmo šaltinių reitingas (proc.)

Išvados

1. Pedagoginės veiklos daugiamačiškumas skatina ieškoti pedagoginės veiklos pamatų, pranokstančių ugdymo paradigmu kaitą.

2. Ugdymo ištakos sietinos su būties tiesos, implikuojančios empirines mokslo žinias ir tikėjimą, pažinimu.

3. Tiesos paradigma, esmingai susijusi su ugdymu (-si), pedagogų veikloje skleidžiasi:

a) tiesa apie pažįstamą pasaulį, idealiu atveju apimančia mokslą ir tikėjimą; b) tiesa apie žmogaus galimybes pažinti pasaulį ir šių galimybių raidą; c) tiesos apie pasaulį ir žmogų sinteze, pasireiškiančia tiesos liudijimu, suponuojančiu asmenybinį santykį.

4. Šių laikų pedagogai dažniausiai ribojasi tiesos apie pasaulį teikimu, įtvirtindami dalykinę kompetenciją grindžiamus santykius.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda. Vilnius: Gimtasis žodis, 2005.
2. Freire P. Kritinės sąmonės ugdymas. Vilnius: Tyto alba, 2000.
3. Fromas E. Menas mylėti. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992.
4. Fullan M. Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes. Vilnius: Tyto alba, 1998.
5. Grigas J. Ar suderinami mokslas ir tikėjimas? // Mokslas ir gyvenimas. 2004. Nr. 7-8, p. 39–41.
6. Jovaiša L. Edukologijos pradmenys. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2001.
7. Jovaiša L. Krikščionio ugdymo prielaidos ir metodas // Lietuvos edukologija. Vilnius: Leidybos centras, 1997, p. 191–201.

7. Jovaiša L. Ugdymo mokslas ir praktika: (analitinių straipsnių monografija). Vilnius: Agora, 2001.
8. Jovaiša L. Veikimo tobulinimo vertybės. Rengiama spaudai.
9. Martišauskienė E. Paauglių dvasingumas kaip pedagoginis reiškinys. Vilnius: VPU leidykla, 2004.
10. Postik M. La relation éducative. Paris: Presses universitaires de France, 1998.
11. Ratzinger J. Krikščionybės įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1991.
12. Šalkauskis J. Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. Vilnius: Leidybos centras, 1992, 1–2 knyga.
13. Šventasis Raštas. Vilnius: Vaga, 1990.
14. Vabalas-Gudaitis J. Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. Vilnius: Mokslas, 1983.
15. Wojtyła K. Asmuo ir veiksmas. Vilnius: Aidai, 1997.

WITNESSING THE TRUTH AS THE BASIS OF ALL PEDAGOGICAL ACTIVITY

Elvyda Martišauskienė

Summary

All pedagogical activity that is rooted in the depths of human striving to get to know the world, has acquired a wide scope. It is important, for this reason, to identify the fundamental sources that will guarantee the success in the practices of education.

One of those possible sources can be traced back to the paradigm of truth that in essence relates to educational practices and is revealed in pedagogical activity through the following channels: a) the truth about the surrounding world that yields to exploration – and in the ideal case, this kind of truth involves the components of our empirical experience, science and religious faith and facilitates the shaping of the subject-based teacher – student relationships;

b) the truth about man – this kind of truth outlines the instances and possibilities of man to get to know the world, it also speaks about the development and subordination of those possibilities; c) the synthesis of truth about man and the world that is based on the pedagogue's effort to witness the truth and that enables the personality-focused attitude towards students.

However, in the majority of cases, present-day pedagogues tend to limit their educational activity to conveying the truth about the surrounding world only and often ground their professional activity on the merely subject-based type of relationships with students.

Įteikta 2005 06 20

Priimta 2005 06 26